

ANTİK ÇAĞIN TURİZM MERKEZİ OLARAK TROİA

Troy As a Tourist Destination in Antiquity

* Doç. Dr. Reyhan KÖRPE

ÖZET

Günümüzde sadece Türkiye'nin değil dünyanın da sayılı turizm merkezlerinden biri olan Troia ören yeri her yıl binlerce yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Troia'nın Akdeniz'de bulunan binlerce antik kent içerisinde, bu kadar çok ziyaret edilmesinin nedeni, öncelikle Homeros'un destanlaştırdığı Troia Savaşının geçtiği yerleri, kentin antik kalıntılarını yerinde görebilmektir. Homeros destanlarının meşhur ettiği Troia bu şöhreti sayesinde sadece günümüzde değil antik çağlarda da aynı derecede ilgi çekmiştir. Antik Yunan döneminde yapılan ziyaretler özellikle Roma İmparatorluğu ile birlikte tam anlamıyla bir kültür turizmine dönüşmüştür. Romalı turistlerin kendi kurucu atalarının kenti olarak gördükleri Troia'ya yaptıkları ziyaretler kentin ekonomisi açısından önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Hristiyanlık ile birlikte Roma'nın kuruluş mitosuna olan ilginin azalmasıyla Troia'ya yapılan ziyaretler de kesilmiştir. Troia, birçok doğal ve insani afetlerin yanı sıra, belki de en önemli gelir kaynağının da tükenmesiyle çok geçmeden terk edilip harabeye dönmüştür.

Anahtar Kelimeler: Troia, Homeros, Troia Savaşları, Turizm

Yayın Bilgileri

Kabul tarihi: 06.01.2019

Yayın tarihi: 28.02.2019

Yazar Bilgileri

*ORCID: 0000-0002-4019-4722

*Email: rkorpe@comu.edu.tr

ABSTRACT

The site of Troy is one of the most important tourist destinations of the world, visited by thousands of people every year. The main reason for these travels is to experience the battlefields of the Trojan War, which was destined by Homer, and the ancient ruins of the city. Troia, which is famous for its Homeric epics, has attracted so many people not only in today, but also in ancient times. The trips in the ancient Greek period have turned into a cultural tourism activity, especially during the Roman Empire. Since the Romans believed that the Trojans founded their city, Roman trips to Troy created an important income in the local economy. With the expansion of Christianity, the foundation myths of Rome became less popular and this inevitably led to the decline of the ties between Troy and Rome, which in turn must have weakened its status as a tourist destination. Due to many natural and human-made disasters and by the depletion of the most important source of income, Troy was soon abandoned and ruined.

Keywords: Troy, Homer, Trojan War, Tourism.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

GİRİŞ

Modern zamanlarda dinlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla evden uzağa seyahat etmeyi ifade eden turizm olgusunun anlamı antik dünya insanları için tamamen farklıdır. Antik çağlarda insanların günümüzdeki gibi “turistik” amaçlarla seyahat etmesi çok yaygın olmayıp, bu aktivitenin günümüzde olduğu gibi kitleler halinde yapılması da düşünülemezdi. Ancak bu insanların tamamıyla doğup büyüdüğü yerden ayrılmadıkları anlamına da gelmez. Muhtemelen kendi yaşadıkları muhitin dışına geziler yapmış olmalıydılar. Hatta komşu kentlere çeşitli amaçlarla seyahat etmişlerdir. Antik dünyada seyahat yaygın olmakla birlikte, bu seyahatleri Roma İmparatorluğu’na kadar “turistik” amaçlı olmaktan çok kişisel seyahatler olarak değerlendirmek gerekir. Tüccarlar, denizciler, elçiler, askerler ve hatta politikacılar mesleklerinin gereği olarak düzenli bir şekilde evlerinden uzaklaşmış ve muhtemelen modern zamanlardaki gibi yurtdışı seyahatlere çıkmışlardır. Bu seyahatlerin en bilineni ise Atina’lı devlet adamı Solon’un gezileridir (Plut. *Yaşamlar*, “Solon”). Tarihçi Herodotos kitabında Solon’un Mısır’daki rahipler ve Lydia kralı ile aralarında geçen diyalogları aktarır (Hrd. 1, 30-57). Fakat antik çağın en tanınan turisti Herodotos’tur. Kitabında Anadolu, Mısır, Mezopotamya, Trakya ve Yunanistan ile ilgili çok değerli bilgiler vardır. Herodotos bazı yerleri kulaktan duyma ve bazen de abartıyla anlatmış olsa da, yazdığı pek çok yeri bizzat gidip görmüştür. Onun anlattığı yerlerden biri de Homeros destanlarının geçtiği Troia’dır.

Troia savaşlarının sağladığı ünü sonraki yüzyıllarda turizm anlamında ekonomik bir değere dönüştüren kent bunu çok iyi bir şekilde kullanmıştır. Yunan ve Roma dönemlerinde tam anlamıyla bir turizm merkezine dönüşen Troia, antik dünyanın her yerinden ziyaretçileri kendine çekiyordu. Tıpkı günümüzde olduğu gibi o dönemde de antik çağ turistleri geçmişin kalıntıları görmek için buraya gelmekteydiler.

Troia dünyada hem antik çağlarda, hem de günümüzde turistlerin ilgisini çekmeye devam eden nadir merkezlerden biridir. Kentin günümüzdeki ünü bir anlamda antik çağlardaki popüleritesinin devamıdır denilebilir. Bu çalışmada antik çağlarda Troia’nın nasıl bir

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

turizm merkezine dönüştüğü ve insanların yüzlerce yıl boyunca bu kenti ziyaret etmesindeki motivasyonun neler olduğu irdelenmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Antik Yunan’da Turizm Amaçlı Seyahatler

Antik çağda Solon ya da Herodotos gibi kişisel meraklarını tatmin amacıyla geziler yapan çok insan yoktur. Antik çağ insanları ticaret, askeri, sürgün, göç vb. amaçlarla onları yaşadıkları kentten çıkartıp yakın ya da uzak deniz aşırı yolculuklara çıkaran geziler yapmaktaydılar. Ayrıca, birçok Yunanlı, dini ya da sportif festivallere katılmak, bir kehaneti görüşmek ya da sağlık merkezlerini ziyaret etmek için hayatlarının bir noktasında uzun yolculuklar yapmışlardır (Valavanēs, 2004; Garland, 2009: 233; Kleisiaris, Sfakianakis ve Papathanasiou, 2014: 2–5). Sportif festivallerin yapıldığı büyük tapınaklar (özellikle Olympia) Antik Yunan’da çok önemli bir “turist” merkezi haline gelmiştir (Crowther, 2007:45; Graf, 2016: 4-5). Olympia dışında Delphi, İsthmia, Nemea ve Atina antik Yunan’da dini ve spor turizminin ana merkezleriydi (Romero, 201: 146; Graf, 2016: 4).

Tıpkı günümüzde olduğu gibi antik çağ insanları da geçmişin önemli olaylarının yaşandığı yerleri görmeye meraklıydı. Fakat antik dünya daha çok mitoloji ile örülmüş olan bir tarihti. Antik dönemde yaşayan insanlar bizim bu gün efsanevi geçmişle tarihsel geçmiş arasındaki yaptığımız ayrımı yapamıyorlardı. Onlar için tarih, mitolojik hikayelerde sözü edilen eski çağlarda başlıyordu (Casson, 1994: 233). Bu nedendir ki kentlerin kurucu kahramanları ve tanrılarının karıştığı olayların geçtiği yerler ile önemli savaş alanları meraklı seyyahların en çok görmek istediği yerlerin başında geliyordu. Ayrıca bu kentlerde geçmiş olayların somut kalıntıları da halen sergilenmekteydi. Örneğin, Anadolu’da Apollon’un Marsyas’ın derisini yüzdüğü yer, Aegeus’un Atina Akropolisinde kendini attığı kaya, Girit’te tanrı Zeus’un doğduğu mağara, Troia ve Marathon savaşlarının olduğu yerler gibi.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

Antik Yunan'da Troia'ya Yapılan Geziler

Antik çağlarda insanların görmeyi en fazla arzu ettiği yerler arasında Homeros destanlarında bahsedilen mekanlar ilk sırada gelmekteydi. Eski Yunanlılar için bunlar efsane değil kendi gerçek tarihlerinin bir parçasıydı. Bu anlamda antik çağlarda Troia savaşının geçtiği yerler, orduların kamp yerleri, kahramanların mezarları, civardaki ırmaklar en fazla görülmek istenilen yerlerin başında gelmekteydi.

Bütün antik çağlar boyunca, hatta kent M.Ö. 8. yüzyılda Lesbos'lu kolonistler tarafından yeniden kurulmadan çok daha önceleri İlion, efsanevi Troia savaşlarının yaşandığı yer olarak bilinmekteydi (Catling, 1998: 153–166; Aslan, 2002: 83–4, 90–2; Rose, 2014: 47). Homeros'un destanlarını yazıya dökmesiyle, aynı yüzyılda kent yeniden kuruldu. Yeni Troia, Homeros'un İliada destanında betimlediği topografyanın merkezinde yer almaktadır. Böylece, Homeros destanlarında sadece savaş anlatılmakla kalmamış aynı zamanda Troia ve çevresini de tanıtmıştır.

Antik Yunanlılar için Troia savaşı bir anlamda tarihleri için bir milat sayılmaktadır (Thuk., 1.11.1; Dolin, 1983: 119-149). Hatta ünlü tarihçi Herodotos, Pers-Yunan savaşlarını anlatırken doğu ile batı arasındaki savaşların Troia savaşı ile başladığını söylemektedir (Hrd., I.1). Ayrıca antik çağın diğer pek çok şair ve yazarı eserlerinde Troia savaşına yer vermiştir. Böylece, Troia M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren antik dünyanın en meşhur şehirlerinden biri haline gelmiştir. Hatta kentin antik çağlardaki ünü günümüzden çok daha fazlaydı denilebilir.

Yeni İlion içinde efsanevi Troia'ya ait kalıntılar uzunca bir süre muhafaza edilmiştir. Klasik çağlarda bile VI. Troia'nın sur duvarları görülebilmekteydi. Kentin akropolündeki Athena tapınağında Troia savaşının kahramanlarına ait objeler muhafaza ediliyor ve bunlar gelen ziyaretçilere gösteriliyordu. Hatta Priamos'un kahin kızı Kasandra'nın bağlandığı yontulmuş taşı bile görmek mümkündü. Efsaneye göre bu taşın ön yüzüne

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

dokunulduğunda, ya da ovulduğunda süt, arka yüze dokunulduğunda ise kan akmaktaydı (Casson, 1994: 234).

Troia kenti bölgede tek başına en önemli çekim merkezi olsa da, içinde yer aldığı Troas bölgesinin kendisi de antik çağın tarihi ve mitolojik pek çok olayının yaşandığı bir yerdir. Ayrıca antik çağın meraklı gezginlerinin ilgisini çekecek diğer başka mezar anıtları, kutsal alanlar, tapınaklar ve bazı ünlü heykeltıraşların eserleri de bölgede bulunmaktaydı (Elsner ve Rutherford, 2005: 19–20). Diğer taraftan Troia’da yapılan Panathenia ve Aleksandria Troas yakınındaki Apollon Smintheion ile ilişkili Sminthian festivalleri sadece bu kentlerin vatandaşlarını değil bölge ve bölge dışından pek çok ziyaretçiyi kendine çekmekteydi. Geçmiş çok daha eski dönemlere giden Apollon Smintheion tapımı sadece Troas bölgesinde değil, yakın çevrede de yaygındı. Tanrının tapımı ve Sminthian festivalinin M.S. 3. yüzyılın sonuna kadar devam ettiği düşünülmektedir (Grote, 1854: 68 ve dipnot 2; Rose, 2012: 152; Özgünel, 2013: 30; Rose, 2014: 153).

Troia’nın efsanevi ünü ilk kurulduğu zamandan itibaren bilinmesine rağmen kente düzenli ziyaretler M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Bu ilk ziyaretçiler biraz da zorunlu bir şekilde Troia’ya gönderilmiş olan Lokris’li bakirelerdi. Troia savaşlarının sonunda Aias’ın Kassandra’ya yaptıklarının kefareti olarak Lokris’ten gönderilen bu genç kızlar bir yıl boyunca Athena tapınağının temizliğini yapmakla yükümlüydüler (Poly. 12.5.7; Leaf, 1916: 148-154).

Her ne kadar Lokris’li bakirelerin Troia’ya gelişi bir zorunluluk sonucunda olsa da, Troia savaşı efsanesinin antik çağlardaki asıl etkisi M.Ö. 6. yüzyılda Atina’da Tyran Peisistratos zamanında ortaya çıkmıştır. Peisistratos döneminde Atina’da tanrıça Athena onuruna başlatılan “Panathenaia” bayramlarında ilk defa Homeros’un destanları bir araya getirilmiş ve yarışmalarda halk önünde seslendirilmeye başlanmıştır (Nagy, 2010: 3-20, 265). Bu dönemde ilk defa Troia yakınındaki Atina kolonisi olan Sigeion civarında, başta Akhilleus olmak üzere Troia savaşı kahramanlarının anıt mezarları (Tümülüsler) yükselmeye başlamıştır (Nagy, 2010: 170; Rose ve Körpe, 2016). **(RESİM 1)**

RESİM 1: Ege Denizi yakınında bulunan Akhilleus'un tümülüsü.

Troas bölgesinin ve Troia'nın Pers hakimiyetine girmesiyle birlikte, Troia kentinin eski çağlarda kitleler tarafından ilk defa duyulmasına neden olan olay Pers kralı Kserkses'in M.Ö. 480 yılında Troia'yı ziyaret etmesidir (Hrd. 7. 45-46; Cook, 1973: 392-393; Minchin, 2012: 82). Kserkses, Yunanistan seferine giderken bu kente gelmiş ve burada Troia kahramanları için Athena tapınağında “doğurmamış bin inek” kurban etmiştir (Hrd. 7.43; Georges, 1994: 59–63; Erskine, 2001: 84–5; Bryce, 2006: 154-157).

Pers-Yunan savaşları ve sonrasında Yunan kentleri arasında başlayan Peloponnes savaşları sırasında Troia'nın ziyaretçileri genellikle işgalci askerler ve onların komutanları olmuştur. Bir yüzyıldan fazla süren bu dönemde Atina'da Troia savaşı temalı pek çok tragedyaya ortaya çıkmış olsa da, bunların kentin git gide kötüleşen durumuna bir etkisi olmamıştır (Minchin, 2012: 82).

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

Kuşkusuz Roma öncesi Troia'ya gelen en önemli ziyaretçi Büyük İskender'dir (Vermeule, 1995: 468; Rose, 2014: 156-157). Büyük İskender, Asya seferinin başlangıcında Troia yakınındaki Akhileus tümülüsünde kahramanın onuruna tören yapmıştır (Arrian. *Anabasis*, 1.11.5–8, 12.1; Strab. 13.1.26; Diod. 17.18, 21; Plut. *Alexander* 15; Erskine, 2001: 105–6, 228–31; Hertel, 2003: 238–44; Minchin, 2012: 82). Daha sonra Troia'da da kurbanlar kesen Makedonya Kralı, Athena tapınağında bulunan Akhilleus'a ait olduğu söylenen kalkanı alarak, yerine kendisinininkini bırakmıştır (Arrian. 1.11.7–8; Diod. 17.17.6–7; 17.18.1; Pluth. *Alexander* 15,7; Cohen, 1995: 484–486, 487–498). **(RESİM 2)** Bu dönemde Troia'nın son derece yoksul olduğu ve Büyük İskender'in ziyaretini bekledikleri, hatta bazı hazırlıklar da yaptıkları anlaşılmaktadır (Strab. 13, 1, 26). Kralın ziyaret ettiği tümülüsler o gelmeden önce elden geçirilmiş ve biraz yükseltilmiştir (Rose ve Körpe, 2016: 376). Ayrıca Troia kahramanlarına ait eşyalar tapınakta sergilenmekteydi. Büyük İskender kenti bir turist gibi gezerek hem o döneme ait mimari kalıntıları görmüş, hem de tapınaklardaki kahramanlara ait eşyaları incelemiştir (Pluth. *Alexander*, 15. 2). Fakat kentin sefil durumundan da etkilenmiş olmalı ki, seferinin sonunda kente gelip burasını yeniden yapacağının sözünü vermiştir (Magie, 1950: 82).

RESİM 2: Troia’da Athena Polias Tapınağı’nın günümüze kadar gelen döşeme taşları.

Büyük İskender’in erken ölümü dünyanın kaderini değiştirdiği gibi Troia’yı da olumsuz etkilemiştir. Troia, Büyük İskender sonrasında onun komutanlarının ilgisiyle geçici başarılar yakalamışsa da Galatların bölgeyi yağmalaması gibi bazı talihsizlikler yüzünden tarihinin en kötü zamanlarını yaşamaktadır (Cook, 1973: 364). Öyle ki bu “meşhur” kenti ziyaret eden ünlü yazar Skepsis’li Demetrios kentin yoksulluğunu tarif ederken evlerin çatılarında kiremit bile bulunmadığını söylemektedir (Strab. 13. 1, 27; Leaf, 1923: 146). Ama yine de Troia, antik dönemin en ünlü turistik yeri olmaya devam etmiştir (Hardie, 2013: 111). Özellikle bu dönemde kentin ekonomisinde ziyaretçilerin önemli bir katkısının olduğu anlaşılmaktadır. Troia’ya gelen ziyaretçiler yerel rehberler eşliğinde dolaştırılıyor ve kendilerine Troia savaşının izleri ve kahramanların mezarları ile onlardan kalan eşyalar gösteriliyordu. Yaklaşık M.Ö. 200 yıllarında İlion’lu Polemon, Troia’nın ilk gezi rehberini yazmıştır (Vermeule, 1995: 469).

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

Roma Dönemi: Troia'nın Bir Turizm Merkezine Dönüşmesi

Troia'nın kaderi ancak Batı Anadolu Roma hakimiyetine girdikten sonra değişecektir (Erskine, 2001). Kendi kurucu atalarının Troia savaşlarından sonra Troia'dan kaçarak İtalya'ya gelen Troia prensi Aeneas olduğunu düşünen Romalılar için bu kentin ayrı bir önemi vardı (Rose, 2015: 142). Her ne kadar Mithridates ile yapılan savaşlar sırasında Romalı General Fimbria'nın kenti yakması kentin Troia savaşlarından sonra yaşadığı en büyük felaket olsa da, ardından gelen Romalı devlet adamları bu hatayı düzelteceklerdir (Strab. 13. 1, 27; Münzer, 1909; Magie, 1950: 228; Hayes, 1995: 177–183; Rose, 2016: 219–221).

Fimbria felaketinden sonra Troia'ya gelen Sulla kenttin yeniden eski görkemli günlerine dönmesi için çalışma başlatır (Strab. 13.1, 27). Fakat kentin yeniden inşası ancak M.Ö. 48 yılında, Pharsalia savaşının ardından Troia'yı ziyaret eden Caesar'dan sonra olacaktır (Vermeule 1995: 470–471; Gergö, 2012). Kendisinin bizzat Troia prensi Aeneas'ın soyundan geldiğine inanan Caesar, kenti ve çevresini tıpkı Büyük İskender'in yaptığı gibi ziyaret etmiştir (Minchin, 2012: 86; Carvounis, 2014: 191). **(RESİM 3)** Romalı şair Annaenus Lucanus'un ayrıntılarıyla anlattığı bu ziyaret sırasında Caesar'a yerel bir mihmandar, Troia'nın geçmiş savaşlar zamanından kalan “harabelerin harabesini” gezdirmiştir (Lucan. 9, 964–999; Perrottet, 2002: 244). Troia civarında da incelemeler yapan Caesar, Skamandos ırmağını geçerek kahramanların tümülüslerini ziyaret etmiş, özellikle Hektor'un tümülüsüne geldiğinde burasının da tıpkı Troia gibi harabe olduğunu görmüştür (Cook, 1973: 163). Caesar da tıpkı Büyük İskender gibi, Troia'dan ayrılırken kente ayrıcalıklar vereceğini ve yeni bir Roma Troia'sı olarak yeniden inşa edeceği sözünü vermiştir (Strab. 13. 1. 27; Suet. *Caesar* 79.3; Freely, 2014: 67).

RESİM 3: Caesar'ın bastırıldığı gümüş sikke. Sikkenin arka yüzünde kendi atası olarak gördüğü Aeneas ile oğlu Ascanius ve babası Anchises Troia'da kaçarken betimlenmiştir.

Fakat Caesar'ın da Troia'yı ziyaretinden dört yıl sonra Roma'da bir suikastla öldürülmesi Troia'nın ezeli şanssızlığının bir tekrarı gibi görünse de, Roma'nın yeni yöneticileri onun verdiği sözü fazlasıyla yerine getireceklerdir.

Caesar'ın ölümünden sonra Roma uzun süren bir iç savaş sonrasında yeğeni Octavianus tarafından bir imparatorluğa dönüşmüş, Augustus unvanını alan Octavianus da tıpkı büyük amcası gibi soyunu Troia'lı Aeneas'a dayandırmıştır. Roma'nın köklerini Troia'ya dayandırma politikası Augustus zamanında Vergilius'un Aenead adlı eserini yazmasıyla bir anlamda doruğa çıkmıştır. Bu ilgiyle birlikte Roma'da Troia'ya yönelik turizm Augustus ile başlamıştır denilebilir (Lomine, 2005). **(RESİM 4)** Dünyanın en güçlü imparatorluğu ve yöneticileri ile akraba olmak Troia'nın makus kaderini gerçekten de değiştirecektir. Troia, Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'da en fazla değer verdiği kentlerden biri olmuştur. Romalılar daha Caesar sonrasında büyük bir imar faaliyetine başlamışlar, bu faaliyet Augustus ile artarak devam etmiştir (Sage, 2000: 213). Troia, adeta Caesar'ın söz verdiği gibi yeniden bir Roma Troia'sı olarak inşa edilmiştir. **(RESİM 5), (RESİM 6)**

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

RESİM 4: Roma İmparator'u Augustus'un Troia'da Odeon önünde bulunan büstü.

RESİM 5: Troia'da Roma İmparatorlarının bağışlarıyla yapılan yapılardan biri: Odeon.

RESİM 6: Odeion civarında bulunan üzerinde imparatorun adı yazan mimari parçalardan biri.

Roma dönemi Troia'sı böylece gerçek anlamda Romalılar için bir ziyaret merkezi olmuştur (Vermeule, 1995: 476-482; Minchin, 2012: 86). Sadece Roma İmparatorları değil, Roma'nın önde gelen entelektüelleri, Romalı zenginler ve yolu buradan geçen komutanlar için Troia mutlaka görülmesi gereken bir yer olmuştur. Özellikle deniz ve kara ulaşımının güvenceye alındığı M.S. 1-3. yüzyıllarda "*Pax Romana*" döneminde bir turizm patlamasının yaşandığı söylenebilir. Romalılar tıpkı günümüzün zengin batı ülkelerinin insanları gibi yeni yerler görmek ve tanımak gibi amaçlarla ülke dışına seyahat etmişlerdir. Bu seyahatlerde Antik Yunan kaynaklarının yanı sıra Strabon'un *Geographia*'sı ve özellikle de Pausanias'ın Roma'lı gezginler için yazdığı "*Hellados Periegesis*", "Yunanistan'ın Tasviri" adlı eseri bu dönem gezginleri için rehber olmuştur (Bittarello, 2006: 117; Pretzler, 2007).

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

Roma döneminde turizm batıdan ziyade doğu Akdeniz'de yoğunlaşmıştır. Bunun nedeni, “sanat şehirlerinin” Yunan ve Mısır dünyasında yer almasıdır. İtalyan yarımadasının batısında ilgi çekici çok fazla yer yoktu. Romalı turistlerinin en sevdiği yerler Mısır, Yunanistan ve Batı Anadolu’ydu (Williamson, 2005: 219-252; Zuelow, 2016: 6). En popüler güzergahlar Yunanistan’da Atina, Delphi, Olympia Korinth, Sparta, Delos ve Thebai iken, Batı Anadolu’da turistler, Efes’e ya da Praxiteles’in güzel Aphrodite heykelinin bulunduğu Knidos'a giderlerdi (Dritsas, 2002: 187–210; Andriotis, 2009: 3). Ama hepsinden önemlisi, tıpkı modern turistlerin bugün de yaptıkları gibi, Roma'nın en eski kökeninin geldiği yerleri görmek için Troia’ya mutlaka gidilirdi (Zuelow, 2016: 7). Troia, Roma ile olan tarihi ve mitolojik bağlantıları nedeniyle, sadece kendisine tanınan ayrıcalıklar ve vergi muafiyetlerinden değil, asıl yoğun ziyaretçi akınının muazzam faydalarından yararlanmaktaydı (Lomine, 2005: 74; Angela, 2010: 422).

Bu dönemde Troia'daki turizm faaliyetleri gelişen yeni tarihi olaylara göre değişmekteydi. Troia’ya gelen ziyaretçiler sadece Hektor ve Akhilleus gibi Troia savaşı kahramanlarını değil, Kserkses, Büyük İskender ve Julius Caesar gibi meşhur ziyaretçilerin gezi rotalarını da dolaşmaktaydılar (Lucan. 9.950–999; Brena, 2004: 101–117). Yaşlı Plinius, *Naturalist Historia* adlı kitabında turistlerin Troia’ya olan olağan üstü ilgisinden bahsederken “en meşhur olayların sahnesi” diye anlatmaktadır (Plin. V, 121).

Roma İmparatorluğunun sonuna kadar Troia, İmparatorluğun en önemli turistik merkezlerinden biri olmuştur (Vermeule, 1995: 470-479; Sage, 2000; Minchin, 2012: 86-87). Romalı turistler Troia’ya deniz yoluyla Rodos, Samos, Khios ve Lesbos adalarını takip eden bir deniz rotasıyla rahatlıkla ulaşabilmekteydiler (Friedlander, 1919: 415–416; Casson, 1994: 256). Sıradan Roma vatandaşlarının yanı sıra kurucu atalarının ayak izlerini takip ederek Troia’ya gelen Roma İmparatorlarının arasında Augustus (Cassius Dio, 54. 7), Neron (Tacitus, *Annales*, 12. 58), Hadrianus (Phil. 8. 1), Caracalla (Herod. 4. 8. 1; Cassius Dio, 77. 16. 7), Constantinus (Zosi. 2. 30) ve son olarak da Julianus’un ziyaretleri dikkat çekmektedir (Sage 2000; Jimenez, 2015: 172). Ayrıca imparator ailesine mensup

Germanicus, Julia, Agrippa, Gaius Caesar gibi ünlüler de doğuya yaptıkları geziler sırasında Troia'ya uğramışlardır (Low, 2016). **(RESİM 7)**

RESİM 7: Troia'yı ziyaret eden ve kentteki pek çok yapıyı inşa ettiren Roma İmparatoru Hadrianus'un Troia'da Odeon önünde bulunan heykeli.

Kentteki bulunan başta Athena tapınağı olmak üzere tüm tapınaklar Troia kahramanlarının eşyalarının sergilendiği müzelere dönüşmüştür. Sadece bu kahramanlar değil, Büyük İskender ve Caesar gibi yakın zamanın kahramanlarının da hatıraları gelen ziyaretçilerin ilgisini çekmekteydi.

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhane KÖRPE

Troia çevresindeyse, Troia savaşının geçtiği yerler ile kahramanlara ait mezar anıtları en dikkat çekici gezi güzergahları arasındaydı (Minchin, 2016). Daha önce Büyük İskender tarafından ziyaret edilen ve törenler düzenlenen Ege Denizi kıyısındaki Akhilleus tümülüsü yakınında ayrıca bu kahraman için bir kutsal alan inşa edilmiştir (Burgess, 2005). Ceasar'ın ziyaret ettiği Ophrineion'daki Hektor tümülüsü ve kutsal alanı yeniden onarılmış olmalıdır. **(RESİM 8)** M.Ö. 2. Yüzyılda meydana gelen bir deprem sonrasında Aianteion yakınındaki Aias'ın tümülüsünden bu kahramana ait kemikler açığa çıkınca, Roma'dan gelen İmparator Hadrianus tümülüsü onartarak kahramanın kemiklerini bizzat elleriyle Troia'ya taşımıştır (Phil. *Heroicus*, 8. 1; Körpe, 2010: 9; Rose, 2014: 299, Not. 92). **(RESİM 9)** Hadrianus ayrıca Mısır gezisinde, Nil nehrine düşerek boğulan gözdesi Antinoos için, Troia civarına bir tümülüs yaptırmıştır. Gene Troia'yı tıpkı Büyük İskender gibi ziyaret eden Caracalla, Akhilleus için büyük bir heykel diktirmiştir (Mac Sweeney, 2018:106). Ayrıca bu ziyaretinde aniden ölen azatlısı Festus için aynı Akhilleus'un arkadaşı Patroklos'a yaptığı gibi muhteşem bir cenaze töreninden sonra, büyük bir tümülüs inşa ettirmiştir.

RESİM 8: Troia kahramanı Hektor'un Roma döneminde basılan bir Troia sikkesi üzerindeki tasviri.

RESİM 9: Aias'ın Çanakkale Boğazı kıyısında bulunan tümülüsünün 19. yüzyıla ait bir gravürü.

Günümüzde Troia civarında bulunan bu tümülüsler ya Romalılar tarafından yapılmış, ya da Troialılar tarafından antik çağlarda, artan turistlerin ilgisini canlı tutabilmek amacıyla yükseltilmişlerdir.

Troia ve Civarındaki Turistik Yerler

Roma döneminde Troia'daki turizm aktivitesini daha çok günümüzdeki "kültür turizmi"ne benzetmek mümkündür. Troia civarında antik çağ turistlerinin ilgisini çeken yerler arasında Akhaların kampı, Akha gemilerinin demirlediği körfez, Skamandros ve Simois ırmakları gibi coğrafi mekanlar da bulunuyordu. Turistler ayrıca, Troia savaşı sonrasında Troia'lı Kasandra'nın bağlandığı taşı görebildikleri gibi, Troia savaşları öncesi Troia mitolojisine ait mekanları da ziyaret edebiliyorlardı. Yukarıda da bahsedildiği gibi, Romalı turistler için öncelikle görülmesi gereken yerlerin başında ataları saydıkları Aeneas ile ilişkili olanlar yer almaktaydı. Özellikle de Aeneas'ın babası Anchises'in aşk ve güzellik tanrıçası Venüs ile birlikte olduğu mağara ve içindeki yatak en ilgi çeken yerlerin başında gelmekteydi. Mağaradaki bu buluşmanın sonucunda Aeneas dünyaya gelecektir. Yine

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

civardaki bir başka mağara Paris'in önünde gerçekleşen meşhur güzellik yarışmasının yapıldığı yerdir. Romalı turistlerin ilgisini çeken yerlerden biri de Ege Denizi kıyısındaki bir kayalıktır. Buraya Troia'nın ilk krallarından biri olan Laomedon'un kızı Hesione bağlanmıştır. Troia'nın görkemli surlarını inşa eden deniz tanrısı Poseidon'a gerekli saygının gösterilmemesi üzerine tanrının Troialıları cezalandırmak üzere gönderdiği deniz canavarına bu kayalıkta sunulan Hesione'yi, bir başka kahraman Herakles kurtarmıştır (Körpe, 2010).

Troia'da Antik Çağ Turizminin Sonu

Troia'ya olan bu ilginin Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğunda yayılmasına kadar devam ettiği anlaşılmaktadır (Perrottet, 2002: 250). Hatta öyle ki, M.S. 4. Yüzyılın sonlarına doğru Roma dünyasındaki pek çok kentte Hıristiyan kiliseleri pagan tapınaklarının yerini almaya başladığında bile Troia'da Athena tapınağının yanı sıra, Troia savaşı kahramanlarına adanan tapınaklar hala varlıklarını devam ettirmekteydi. M.S. 4. yüzyılın ortalarında Troia'yı ziyaret eden Tyanalı Apollonius, yazdığı biyografisinde: eskinin savaş alanlarını gezdikten sonra geceyi tek başına Akhilleus'un mezarında geçirdiğini söyler. Hatta gece karanlığında kahramana "Hey Akhilleus! Pek çok insan senin öldüğünü ilan etti, fakat ben onlara katılmıyorum. Eğer haklıysam bana kendini göster" diye haykırır (Phil. *The life of Apollonius of Tyana*, XVI).

Pagan tanrıları ve kahramanları ile hayat bulan Troia, Hıristiyanlığın kabul edilmesiyle birlikte birdenbire pagan inancının merkezi olarak görülmeye başlandı. Dahası Tertullian ve Augustine gibi erken dönem Hıristiyan düşünürlerinin gözünde, Aeneas ve Troia savaşları pagan inancının temellerinden biri olarak görülmekteydi (Tertul. 2. 9. 56; Rosen, 1982: 18; Sage, 2000: 220). Hatta Minucius Felix, Troia savaşlarını ilk Hıristiyanların işkence edilerek öldürüldükleri arenalardaki kanlı gladyatör oyunlarına benzetmiştir (Minu. Felix, *Octavius*. 23.3). İnsanlar artık buraya gitmedikleri gibi çevresinden de geçmeye korkar oldular. Bir zamanlar binlerce insanın görmeye geldiği geçmişin kudretli

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhane KÖRPE

kahramanların mezarları artık kötü ruhların kol gezdiği ürkünç hayaletlere dönüştü (Perrottet, 2002: 250).

Troia'yı son gelen Roma İmparatoru aynı kendisi gibi pagan dinine sıkı sıkıya bağlı kalmış olan Apostate “Dönek” Julianus oldu (Julian *Ep.* 19; Boulter 1976: 407; Sage, 2000: 215). Julianus, kenti ve civardaki kahramanların tapınaklarını ziyaret ettiğinde “eski” inancın Troia’da halen devam etmesinden dolayı mutlu olmuştur (Jebb-Hogargth, 1911: 315; Bowersock, 1978: 85). Fakat ilginç bir şekilde, imparatora bu pagan tapınaklarını gezdiren kişi Troia’nın Hıristiyan piskoposu Pegasus’tu (Vermeule, 1995: Not. 114). Julianus belki de Troia’yı gezen son turistlerden biriydi. M.S. 4. Yüzyılın ortalarından itibaren Romalıların Troia’ya olan ilgisi tamamen kesilmiş olmalıdır (Sage, 2000: 214).

Ekonomik anlamda neredeyse sadece Romalı imparatorların bağışları ve Romalı turistlerin ziyareti sayesinde ayakta duran Troia’nın Hıristiyanlığın yayılmasıyla birlikte çöküşünün başladığı söylenebilir. Kısaca söylemek gerekirse artık Troia’nın da modası geçmişti. Bölgede son yüzyıllarda yaşanan yıkıcı depremlerden sonra kentin, yeniden inşasına sponsor olacak Romalı hamileri bulamadığı görülmektedir. Büyük Constantinus’un, yeni Roma’yı buraya inşa etmekten vazgeçmesindeki nedenlerden biri de kentin şöhretli geçmişinin yeni düzende yerinin olmamasıdır. Bölgedeki diğer antik kentlerin pek çoğu daha sonraki yüzyıllarda bir şekilde ayakta kalmayı başarmış ve Bizans çağı boyunca varlıklarını devam ettirmişlerse de, Troia, M.S. 5. yüzyılın ortalarında çoktan harabeye dönmüştü. Son Roma İmparatoru II. Theodosius’un eşi Eudoxia bu civardan geçerken yazdığı mektubunda “bir zamanlar harika bir yer olan kent şimdi tamamen harabeye dönmüş” diye yazacaktır (Bryce, 2009: 717). İmparatoriçenin özellikle Troia’yı ziyaret etmek amacıyla gelip gelmediği bilinmiyor olsa da, kenti harabe olarak gören son kişi Eudoxia’dır. M.S. 6. yüzyıla gelindiğinde Troia çoktan bir turizm merkezi olmaktan çıkmıştı (Sage, 2000: 220). Bizans döneminde ise harabelerin mermerlerini kireç yapmak üzere orada bulunan insanlar dışında kentin sakini kalmamıştı. Türklerin bölgeye gelişinde ise Troia çoktan terk edilmiş ve toprak altında kalmıştı. Geçen yüzyıllar içinde artık yeri bile unutulmuş ve antik mitolojinin bir parçası olduğu düşünülen Troia’ya 19. yüzyılın

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

sonlarında, kazılarla yeniden gün yüzüne çıkarılana kadar turistler bir daha uğramayacaklardır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

M.Ö. 3000 yıllarında kurulmuş olan Troia'nın M.Ö. 13. yüzyılın sonlarında yaşadığı Troia savaşı kentin daha sonraki yüzyıllardaki hayatını büyük ölçüde etkilemiştir. M.Ö. 2. Binde Troia, ya da Wilusa bölgeye egemen bir krallığın başkenti iken, daha sonra yerine kurulan Klasik ve Roma çağlarının Troia'sı (İlion) bir anlamda parlak geçmişinin anılarıyla ayakta duran bir kent konumundadır. Kent yeniden kurulduğu M.Ö. 8. yüzyıldan, Hellenistik dönemin sonuna kadar Homeros'un destanlaştırdığı Troia savaşlarının antik dünyadaki ilgisini üzerine çekmiştir. Bu dönemde Büyük İskender dahil pek çok ziyaretçiyi kabul etmiş ve bu sayede itibar ve belli bir ekonomik kazanç da elde etmiştir.

Fakat kentin itibar ve ekonomik kazanç anlamında asıl yükselişi Roma döneminde olmuştur. Roma öncesinde antik Yunan'ın Troia'ya olan ilgisi Troia savaşları ve bu savaşlara katıldığı düşünülen kendi kahramanları ile ilgiliyken, Roma ile birlikte özellikle Roma'nın kendi kurucu atalarını Troia'ya bağlamaları kenti bir anlamda Roma İmparatorluğunun en prestijli yerlerinden biri yapmıştır. Roma ile olan bu akrabalık ilişkisi nedeniyle Romalılar Troia'yı adeta yeniden inşa ederken, pek çok Romalı imparator da kenti ziyaret etmiştir.

Roma döneminde gerçek anlamda bir turizm merkezine dönüşen Troia'nın, gerek kentteki, gerekse etrafındaki tarihi mekanlar tam anlamıyla ziyaretçilerin ilgisi doğrultusunda düzenlenmiştir. Troia ile ilgili rehber kitaplar yazıldığı gibi ziyaretçiler için tur rehberleri bulunmaktaydı (Lomine, 2005: 74). Roma dönemindeki Troia'daki turistik aktivitelerin günümüzden pek farklı olmadığı söylenebilir. Roma dönemi Troia'daki turizm aktiviteler Hıristiyanlıkla birlikte giderek gerilemiş ve M.S. 4. yüzyılın ortalarından itibaren tamamen bitmiştir. Bu durumun Troia'yı ekonomik anlamda da etkilediği ve kentin de bu tarihten sonra çok fazla ayakta kalmadığı anlaşılmaktadır.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

KAYNAKÇA

- Andriotis, K. (2009). "Early Travellers to Greece and their Modern Counterparts," *Tourist Experiences: Meanings, Motivations, Behaviours*, April 1st - 4th 2009, University of Central Lancashire, Preston, 1-13.
- Angela, A. (2010). *A Day in The Life of The Roman Empire*, New York.
- Aslan, C. C. (2002). "Ilion Before Alexander: Protogeometric, Geometric, and Archaic Pottery from D9." *Studia Troica* 12, 81 –129.
- Bittarello, M. B. (2006). "Neopagan pilgrimages in the age of the internet: A life changing religious experience or an example of commodification?," *Journal of Tourism and Cultural Change* 4, no. 2: 116-135.
- Brena, F. (2004). "Trümmerromantik als Touristenziel? Kaiserliche Troia-Besuche in Antike und Neuzeit," (ed.) H. Hofmann, Troia. *Von Homer bis heute*, Tübingen, 101-117.
- Boulter, C. (1976). *Princeton Encyclopedia of Classical Cites*, Princeton.
- Bryce, T. (2009). *The Routledge Handbook of the Peoples and Places of Ancient Western Asia*, New York.
- Burgess, J. S. (2005). "Tumuli of Achilles," *The Homerizon: Conceptual Interrogations in Homeric Studies*, June 27-July 1, 2005,
- Carvounis, K. (2014). "Landscape Markers and Time in Quintus' Posthomerica," (ed.) M. Skempis, Z. Ioannis, *Geography, Topography, Landscape: Configurations of Space in Greek and Roman Epic*, Berli/Boston, 181- 208.
- Casson, L. (1994). *Travel in The Ancient World*, London.
- Catling, R.W.V. (1998). "The Typology of the Protogeometric and Subprotogeometric Pottery from Troia and Its Aegean Context," *Studia Troica* 8, s. 151 –87.
- Cohen, G.M. (1995). *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor* . Berkeley.
- Cook. J. M. (1973). *The Troad*, Oxford.
- Crowther, N. B. 2007. *Sport in Ancient Times*, London.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

- Dolin, E. (1983). "Thucydides on the Trojan War: A Critique of the Text of 1.11.1", *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 87, 119-149.
- Dritsas, M. (2002). "Tourism in Greece: A way to what sort of development," L. Tissot (ed.) *Development of a Tourist Industry in the 19th and 20th Centuries: International Perspectives*. Editions, Alphil, 2003, 187-210.
- Elsner, J. ve Rutherford, I. (2005). *Pilgrimage in Graeco-Roman & Early Christian Antiquity Seeing the Gods*, Oxford.
- Erskine, A. (2001). *Troy between Greece and Rome: Local Tradition and Imperial Power*, Oxford
- Friedlander, L. (1919). *Dartellungen aus der Sittengeschichte Roms I*, Leipzig.
- Freely, J. (2014). *A Travel Guide to Homer: On the Trail of Odysseus through Turkey and the Mediterranean*, New York.
- Garland, R. (2009). *Daily Life of The Ancient Greeks*, London.
- Gergö, G. (2012). "Troy, Italy, And The Underworld (Lucan, 9, 964–999)," *Graeco-Latina Brunensia* 17, 2012, 1, 51-61.
- Georges, P. (1994). *Barbarian Asia and the Greek Experience: From the Archaic Period to the Age of Xenophon*. Baltimore.
- Graf, F. (2016). "Festivals in Ancient Greece and Rome", *Oxford Research Encyclopedia of Religion*, Oxford.
- Grote, G. (1854). *History of Greece; I. Legendary Greece, II. Grecian History to the Reign of Peisistratus at Athens*, London.
- Hardie, P. (2013). "Trojan Palimpsests The Archaeology of Roman History in Aeneid 2," (ed.) Joseph Farrell and Damien P. Nelis *Augustan Poetry and the Roman Republic*, Oxford.
- Hayes, J. (1995). "Two Kraters 'After the Antique' from the Fimbrian Destruction in Troia," *Studia Troica*, 5, 177–183.
- Jimenez, A. (2015). "The Western Empire and the "People without History": A Case Study from Southern Iberia," (ed.) K. Galinsky, K. Lapatin *Cultural Memories in the Roman Empire*, Los Angeles.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

- Hertel, D. (2003). *Die Mauern von Troia*. Munich.
- Kleisiaris, C.F. ve Sfakianakis, C., Papatthanasidou, I.V. (2014). “ Health care practices in ancient Greece: The Hippocratic ideal,” *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, *J Med Ethics Hist Med*, 2014, 7:6, 2-5.
- Körpe, R. (2010). "Küçük Beşige Agammia Fosilleri ve Troia Mitolojisindeki Yansımaları", *Kubaba*, 16, 7–22.
- Leaf, W. (1916). “The Lokrian Maidens,” *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 21 (1914/1915 - 1915/1916), 148-154.
- Leaf, W. (1923). *Strabo on The Troad*, Cambridge.
- Lomine, L. (2005). “Tourism in Augustan Society (44 BC–AD 69,)” (ed.) J. K. Walton, *Histories of Tourism: Representation, Identity and Conflict*, Toronto, 69–87
- Low, K. (2016). “Germanicus on Tour: History, Diplomacy and the Promotion of a Dynasty,” *The Classical Quarterly*, 66,1 222–238.
- Mac Sweeney, N. (2018). *Troy Myth, City, Icon*, London.
- Minchin E. (2012). “Commemoration and Pilgrimage in the Ancient World: Troy and the Stratigraphy of Cultural Memory,” *Greece & Rome / Volume 59 / Issue 01 / April 2012*, 76 – 89
- Minchin E. (2016). “Heritage in the Landscape: The Heroic Tumuli’ in the Troad Region,” (ed.) J. McInerney, I. Sluiter, *Valuing Landscape in Classical Antiquity*, Leiden/Boston, 2016, 255–275.
- Münzer, F. (1909). “C. Flavius Fimbria (no. 88).” *RE* 4,2: 2599 –601.
- Özgünel, C. (2013). “İlyada Destanı Işığında Apollon Smintheus tapınağı”, (ed.) C. Özgünel *Apollon Smintheus’un İzinde Smintheion*, İstanbul.
- Nagy, G. (2010). *Homer the Preclassic*, London.
- Perrottet, T. (2002). *Pagan Holiday: On the Trail of Ancient Roman Tourists*, New York.
- Pretzler, M. (2007). *Pausanias Travel Writing in Ancient Greece*, Bristol.
- Romero, F. G. (2013). "Sports tourism in Ancient Greece," *Journal of Tourism History*, 5: 2, s. 146-160.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

- Rose, C. B. (2012). "Architecture and Ritual in Ilium, Athens, and Rome", (ed.) B. D. Westcoat, R.G. Ousterhout, Architecture of Sacret: Space, Ritual, and Experience from Classical Grace to Byzantium, Cambridge University Press, 2012, 152–174.
- Rose, C. B. (2014). The Archaeology of Greek and Roman Troy, Cambridge University Press.
- Rose, C. B. (2015). "The Homeric Memory Culture of Roman Ilium," (ed.) K. Galinsky, K. Lapatin, Cultural Memories in the Roman Empire, Los Angeles.
- Rose, C. B. ve Körpe, R. (2016). "The Tumuli of Troy and the Troad", in: Tumulus as Sema, Space, Politics, Culture and Religion in the First Millennium BC, Olivier Henry, Ute Kelp, Eds., De Gruyter, Berlin, 373-385.
- Rosen, K. (1982). Über heidnisches und christliches Geschichtsdenken in der Spätantike, Eichstatter Hochschulreden 34: 18. Munich.
- Sage, M. (2000). "Roman Visitors to Ilium in the Roman Imperial and Late Antique Period: The Symbolic Functions of a Landscape," *Studia Troica* 10. 211 –31.
- Valavanēs, P. (2004). Games and Sanctuaries in Ancient Greece, Los Angeles.
- Vermeule, C. (1995). "Neon Ilium and Ilium Novum: Kings, Soldiers, Citizens, and Tourists at Classical Troy." In *The Ages of Homer: A Tribute to Emily Townsend Vermeule*, ed. J.B Carter, S.P. Morris, 467–482. Austin.
- Williamson G. (2005). "Mucianus and a Touch of the Miraculous: Pilgrimage and Tourism in Roman Asia Minor," (ed.) J. Elsner, I. Rutherford, Pilgrimage in Graeco-Roman & Early Christian Antiquity Seeing the Gods, Oxford. 219–252.
- Zuelow, E. (2016). A History of Modern Tourism, Pelgrave.

Özgeçmiş

Doç. Dr. Reyhan KÖRPE

Lisans eğitimini 1986 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji bölümünde tamamladıktan sonra 2002 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji anabilim dalında yüksek lisansını ve aynı alanda Ege

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 3, Issue 1, 122-146, 2019

Antik Çağın Turizm Merkezi Olarak Troia

Reyhan KÖRPE

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora eğitimini tamamlamıştır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde görev yapmaktadır.